TAGOR ÖYKÜLERİ

RABİNDRANATH TAGOR

Derleyip Çeviren: Celal Soydan

HECE YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Subha / 9
Aç Taşlar / 19
Kumar Babu'nun Dönüşü / 34
Mahamaya / 43
Son Gece / 52
Miras / 69
Dilenci Kadın / 81
Özveri / 88
Hırsızlık / 103
Çeyiz / 116
Altın Geyik / 125
Dul / 139
Vişnucu Kadın / 145
Kayıp Mücevher / 161
İskelet / 178
Yargıç / 185
Aşkın Değeri / 194

SUBHA

(1)

Yeni doğan kız bebeğine Subhaşini adı verildiğinde, onun dilsiz olacağını kim bilebilirdi ki? İki ablasına Sukaşini ve Suhaşini[1] adları konmuştu; sırf kafiye düzeni bozulmasın diye babası küçük kızına Subhaşini adını vermişti. Fakat sonraları herkes ona kısaca "Subha" diye seslenmeye başladı.

Uzun arayışlar ve külliyetli harcamalardan sonra, büyük kızların ikisi de telli duvaklı gelin edilmişti. Küçük kızları Subha ise, anne babasının yüreğine batmış bir diken gibi evin güzelliğine güzellik katmaya devam etmektedir.

Konuşamayan bir kişinin her şeyi derinden hissedebildiği, herkes tarafından bilinen bir şey değildir; bu yüzden çoğu kişi, Subha'nın önünde onun geleceğiyle ilgili çeşitli kaygılarını sözcüklere dökmekte sakınca görmemekteydi. Ancak Subha, Tanrı'nın bir laneti olarak babasının evinde doğduğunu ta çocukluğunda anlamıştı. Bunun yarattığı mahcubiyetle kendini sürekli olarak ailesinin gözünden uzak tutmaya, acıyan gözlerden köşe bucak kaçmaya çalışırdı. Hep "Keşke herkes beni unutsa, keşke hafızalardan silinsem." diye düşünüp dururdu. Fakat bedenindeki acının yerini kim unutabilir ki? O da asla kabuk bağlamayan bir yara gibi, anne babasının yüreğinde her an kanamakta, her an sızlayıp durmaktaydı.

Özellikle annesi, onu kendi varlığının bir kusuru olarak görmekteydi. Zira her anne, kız evladını oğlundan daha çok kendi

[1] Subhaşini, Sukaşini, Suhaşini isimleri sırayla, tatlı dilli, güzel saçlı, güzel gülüşlü anlamlarına gelmektedir. (ç.n.)

özünden bir parça olarak görür; onu kendi ruhunun bir yansıması olarak kabul eder. Bu yüzden kızında var olan eksikliği, doğrudan kendinden kaynaklanan bir utanç vesilesi sayar. Subha'nın babası Vanikantha, Subha'yı iki büyük kızından sanki biraz daha fazla sever, onu daha çok sakınırken, annesi onu rahminin bir arızası olarak görmekte ve ona hep soğuk davranmaktaydı.

Subha'nın derdini anlatmaya dili yoktu ama uzun kirpiklerinin gölgelediği kapkara iki iri gözü vardı; dudakları, kalbinin en ufak arzu belirtisinde bile yeni açılmış narin yapraklar gibi titrer dururdu.

Duygularımızı kelimelere çevirip dışa vurduğumuzda, aslında ruhumuzun o saf hâlini yeniden inşa etme girişiminde bulunmuş oluruz; bu tıpkı bir dilden başka bir dile tercüme yapmak gibi bir şeydir ve bunun için, büyük bir çabayla kelimeleri uygun şekilde arka arkaya sıralamamız gerekir. Yine de tercüme her zaman kusursuz olmayabilir; ifade yeteneğinin yetersizliğinden dolayı sık sık hata yaparız. Ama gür kirpikli o kara gözlerin hiçbir şeyi tercüme etmesine gerek yoktu; duygular, gölgelerini doğrudan onların üzerine düşürür ve harekete geçen duygular o gölge yoğunluğunda kendiliğinden kâh genişler kâh daralır. Bazen o gözler, parlayıp alev alev yanmaya başlar; bazen, hüznün karanlığında sönüverirler; bazen, nereye baktığı belli olmayan batmakta olan ay gibi sabit bir nazarla bilinmez bir ufka bakmaya devam ederler; bazen de zikzaklar çizen bir şimşek gibi bir aşağı bir yukarı, bir oraya bir buraya keskin hareketler sergilerler. Özellikle doğuştan beri yüz ifadelerinden başka ifade aracı olmayan birinin gözlerindeki o dil, o kadar cömert ve öylesine uçsuz bucaksız bir derinliktedir ki âdeta masmavi berrak bir gökyüzü... O gözleri, güneşin doğuşundan batışına, şafaktan alacakaranlığa ve alacakaranlıktan şafağa kadar gölgelerin ve ışıkların sessiz bir tiyatro sahnesi olarak tanımlamak en doğrusu olur. Dili olmayan o kız çocuğunda, tıpkı azametli doğada olduğu gibi, insan ayağı değmemiş muazzam bir yalnızlık gizliydi. İşte tam da bu yüzden mahallenin sıradan çocukları onun bu hâlinden ürker, içten içe bir korku duyar ve onunla oynamaya yanaşmazdı; Subha, tıpkı ıssız bir öğlen sonrası vakti gibi sessiz, arkadaşsız ve yapayalnız yaşardı.

(2)

Köyün adı Çandipur'dur. Köyün hemen yanından akan nehir, Bengal körfezine dökülen nehir kollarından küçük bir nehir; tıpkı, sıradan bir ailenin küçük kızı gibi. Nispeten dar bir yatakta akmaktadır. Hiç de tembel bir nehir değildir, narin gövdesiyle her iki kıyısını da sulayarak işini yapmaktadır. Her iki yakasındaki köylerin sakinleriyle derin bir bağlantısı varmış gibi görünmektedir. Her iki kıyısında da köyler ve gür ağaçlarla dolu yüksek alanlar vardır; köylerin bereket kaynağı olan nehir, kendini unutmuş bir hâlde ağaçların altından sayısız hedefe doğru hızla ve neşeyle akıp gitmektedir.

Vanikantha'nın evi nehrin tam kıyısındaydı. Kamıştan yapılmış kulübesinin yüksek çatısı, saman ve yem yığınlarıyla dolu ahırı; mango, jack meyvesi ve muz ağaçlarının doldurduğu bahçesi, her kayıkçının dikkatini çekmektedir. Her şeyiyle tertipli ve düzenli olan bu huzurlu evde, o dilsiz kızın varlığını birilerinin fark edip etmediği pek belli değildir. Fakat o kız, ev işlerinden ne zaman fırsat bulsa, hemen nehir kıyısına koşar, tek başına orada otururdu.

Doğa sanki onun dil yoksunluğunu telafi ediyor gibiydi. Nehrin şırıltısı, insanların gürültüsü, kayıkçıların yanık şarkıları, kuşların cıvıltıları, ağaçların ve bitkilerin hışırtıları… Bütün bunlar çevredeki hareket ve titreşimlerle bir olur, okyanusun coşkun dalgaları gibi kabararak küçük kızın ebediyen suskun kalbinin kıyılarına vurup parçalanırdı. Doğadaki bu eşsiz sesler, farklı kelimeler ve garip hareketler, aslında o dilsiz kızın diliydi; iri gözleri ve upuzun kirpikleriyle Subha'nın konuştuğu dilin evrene yayılmış bir yankısıydı âdeta. Öyle ki cırcır böceklerinin sesleriyle yankılanan otlaklardan tutun da, kelimelerin ötesinde kalan yıldızlı semalara kadar yayılan, sadece jestler, mimikler, ezgiler, hıçkırıklar ve derin iç çekişlerle dolu bir dildi.

Ve öğlen vaktinin boğucu sıcağında, kayıkçılar ve balıkçılar yemek için evlerine döndüklerinde, hane bireyleri ve kuşlar dinlenmeye çekildiklerinde, yolcu taşıyan tekneler taşımayı bırakıp

demirlediklerinde yani dünya aniden tüm faaliyetlerini durdurup korkunç bir sessizliğe büründüğünde… İşte tam o vakitte, Mutlak Zaman'ın devasa gölgesi altında dilsiz bir doğa ve dilsiz bir kız… Sessizliğe bürünmüş olarak karşı karşıya kalırlar; biri uçsuz bucaksız kavurucu güneşin tam altında, diğeri ise küçük bir ağacın serin gölgesinde…

(3)

Subhaşini'nin yakın bir arkadaşı olmadığı doğru değildi. Ahırda iki inek vardı; birinin adı Sarasvati, diğerinin adı Parvati. İnekler isimlerini Subha'nın ağzından bir kez olsun duymamışlardı; ama onu, yumuşak ayak seslerinden çok iyi tanıyorlardı. Subha'nın, sözcüklerin ötesinde öyle hüzünlü, öyle şefkatli bir tınısı vardı ki inekler bunun anlamını normal bir dilden çok daha kolay kavrıyorlardı. Subha bazen onları sevip okşar, bazen hafifçe azarlar, bazen de yalvarır bir edayla gönüllerini alırdı; onun "Saro" ile "Paro"su tüm bunları bir insandan çok daha iyi anlıyordu.

Subha ahıra girip iki koluyla Saro'nun boynuna sarıldığında ve şakağını onun kulağına dayayıp sürttüğünde, Paro da sevgiyle ona bakar ve vücudunu yalamaya başlardı. Subha düzenli olarak günde en az iki veya üç kez ahırı ziyaret ederdi. Bunun dışında da girip çıktığı olurdu. Evdekilerden duyduğu ağır ve kırıcı sözlerin canını yaktığı günlerde, vaktinin tamamını dilsiz arkadaşlarının yanında geçirirdi. İnekler, Subha'nın her şeye katlanan ve kederle dinginleşmiş gözlerine bakarak, gizemli bir sezgiyle kalbindeki acıyı hisseder ve Subha'nın bedenine yaslanıp boynuzlarını yavaşça onun kollarına sürterek sessiz bir endişeyle onu teselli etmeye çalışırlardı.

Bunların yanı sıra evde bir keçi ile bir de kedi yavrusu vardı. Subha'nın onlarla aynı derinlikte bir dostluğu olmasa da, onlar da onu çok sever ve ona itaat ederdi. Yavru kedi, gece gündüz demeden ve hiç tereddüt etmeden Subha'nın sıcak kucağına atlar ve huzurlu bir uykuya hazırlanırdı. Subha, narin parmaklarını onun boynunda ve sırtında gezdirdiğinde, sanki uyumasına yardım ediyormuş gibi derin bir rahatlama hissetmeye başlardı.

(4)

Subhaşini, gelişmiş canlılardan da kendine bir arkadaş bulmuştu. Fakat çocukla aralarındaki ilişkinin tam olarak ne olduğunu söylemek zordu. Zira o çocuğun konuşacak bir dili vardı, Subha ise dilsizdi, dolayısıyla dilleri aynı değildi.

Bu çocuk, Gusain[2] ailesinin küçük oğlu Pratap'tı. Pratap, kelimenin tam anlamıyla aylak ve işe yaramazın tekiydi. Anne babası, tüm çabalarına rağmen onun ev işlerine yardım edeceği ya da çalışarak aileye katkıda bulunacağı umudunu çoktan yitirmişti.

Aylak insanların en önemli avantajı, aile büyükleri tarafından sürekli azarlanırken, dışarıdakiler tarafından genellikle çok sevilmeleridir; çünkü herhangi bir işe bağlı olmadıkları için herkesin ortak malı gibidirler. Şehirlerde evlerin yakınlarında kamuya açık bir iki parkın bulunması ne kadar elzemse, köylerde de birkaç aylağın, boşta gezen birkaç kaldırım mühendisinin bulunması o kadar önemlidir. Bir işte, bir eğlencede veya bir iki kişiye ihtiyaç duyulan her yerde, bu aylakların hep hazır ve her an el altında bulunmaları büyük bir nimettir.

Pratap'ın bir tek ilgi alanı vardı: Balık tutmak. Zamanının büyük bir bölümünü rahatça bu uğraşla geçirirdi. İkindi vakitlerinde sık sık nehir kıyısında balık avlamaya çıkardı ve Subhaşini ile görüşmesi de bu vesileyle gerçekleşirdi. Pratap ne iş yaparsa yapsın, yanında bir arkadaşının olmasından büyük mutluluk duyardı. Hele balık avlarken sessiz bir arkadaştan daha iyisi düşünülemezdi; Pratap, Subhaşini'nin bu eşsiz özelliğinin kıymetini bilir ve ona çok değer verirdi. Bu yüzden herkes ona "Subha" diye seslenirken, Pratap biraz daha şefkat ve samimiyet katıp ona "Su" diye seslenirdi.

Subhaşini, demirhindi ağacının altında otururken, hemen yanı başında yere bağdaş kurarak oturan Pratap, oltasını nehre atar ve pürdikkat oltanın hareketlerini izlerdi. Subhaşini, Pratap için her gün bir pan yaprağı sarar ve kendi elleriyle ona ikram

[2] Bengal ve Kuzey Hindistan kültüründe genellikle dini görevlerle ve tapınak işleriyle ilgilenen saygın topluluk veya bu soydan gelen aile. (ç.n.)

ederdi. Nehrin kenarında bu kadar uzun süre oturup Pratap'ı izleyen Subhaşini, ona yardımcı olmak, işinin bir ucundan tutmak için can atardı. Bu dünyada hiç de gereksiz bir insan olmadığını bir şekilde ona gösterebilmeyi çok arzuluyordu ama ne yapacak bir yardımı vardı, ne de elinden bir şey gelirdi. İşte o anlarda içten içe Tanrı'ya yalvarır, kendisine doğaüstü bir güç bahşetmesini dilerdi. O gücü kullanarak gerçekleştireceği olağanüstü şey karşısında Pratap'ın şaşkınlıkla ağzının açık kalmasını ve hayretler içinde, "Vay canına! Su'daki keramete bak sen! Hiç haberim yoktu bundan!" demesini çok isterdi.

Mesela, Subhaşini bir su perisi olsa. Suların içinde süzülerek yavaşça ortaya çıksa, efsanevi yılanın başından aldığı parıldayan tılsımlı taşı, yunağın su içindeki basamağına bıraksaydı… Pratap, elindeki o önemsiz oltasını atıp tılsımlı taşı almak için suya dalsaydı; sualtı dünyasının gizemli krallığına ulaştığında gümüş sarayında altın işlemeli bir tahtta birinin oturduğunu görse ve onu tanıdığında şaşkınlıkla ağzı açık kalıp hayretler içinde, "Aaa! Bu bizim Vanikantha'nın küçük kızı, Su! Benim Su'm! Demek bugün mücevherlerle ışıl ışıl parıldayan ve derin bir sessizliğe gömülmüş olan bu sualtı krallığının biricik prensesi olmuş da tahtında oturuyor!" deseydi.

Sahiden, böyle bir şey mümkün değil mi? Büsbütün imkânsız mı yani? Aslında bu dünyada hiçbir şey imkânsız değildir. Fakat ne yazık ki Su, insanlardan uzak o sualtı dünyasının Patalpuri hanedanlığında değil de, Vanikantha'nın hanesinde doğmuştu ve işte bu yüzden bugün Gusain ailesinin oğlu Pratap'ı herhangi bir mucizeyle şaşkına çeviremiyor, onu hayretler içinde bırakamıyordu.

(5)

Subhaşini her geçen gün serpilip gelişiyordu. Yavaş yavaş kendini tanıyor, genç kızlığının farkına varmaya başlıyordu. Sanki bir dolunay gecesinde, okyanusun derinliklerinden yükselen bir gelgit dalgası gelip, o güne kadar hiç bilmediği, tarifi

imkânsız yeni bir bilinç ve enerjiyle dolduruyordu içini. Artık kendini inceliyor, kendine ilişkin bir şeyler düşünüyor, kendine sorular soruyor ama iç dünyasında neler olup bittiğini bir türlü tam olarak anlayamıyordu.

Bir gün, dolunayın aydınlattığı bir gecede Subha, yavaşça odasının penceresini açtı ve ürkek bir devinimle başını dışarı çıkarıp etrafa baktı. Sanki dolunayın sarıp sarmaladığı doğa, uykuya dalmış dünyanın tepesinde bir yerde, kendisi gibi uyanık hâlde tek başına oturuyordu. O da sanki ilk gençliğin getirdiği gizemle, heyecanla ve hüzünle o uçsuz bucaksız ıssızlığın en son sınırına kadar varmış, hatta o sınırı da aşmış, çıt çıkarmadan ve hareket etmeden orada duruyordu; hem de tek kelime bile etmeden. Sanki bu hareketsiz ve mutlak sessizliğe gömülmüş doğanın öteki ucunda, kendisinden daha durgun, kendisinden daha sessiz, masum bir genç kız yaşamaktaydı.

Bu arada, kızlarının evlilik çağının gelip çatmasıyla anne babası sancılı bir kaygı içine düştüler. Dahası, köylüler de orada burada dedikodularını yapmakta ve onları kınamaktaydı hatta en kısa zamanda kızın evlendirilmemesi durumunda ailenin kast dışına atılacağına dair söylentiler yayılmaktaydı. Aslında Vanikantha genel olarak hâli vakti yerinde ve refah içinde yaşayan biriydi; tam da bu yüzden, düşman sıkıntısı çekmemekteydi.

Karı koca bu konuyu uzun uzun düşünüp istişare ettiler. Sonunda Vanikantha birkaç günlüğüne köyden ayrıldı.

Nihayet Vanikantha köye döndüğünde karısına, "Hadi hazırlanın, Kalküta'ya gidiyoruz." dedi.

Kalküta yolculuğu için hazırlıklar başladı. Subha'nın kalbi, tıpkı sisle kaplanmış puslu bir sabah gibi gözyaşlarının buğusuyla ağzına kadar doldu.

Birkaç gündür bilinmeyen bir korkuyla yüreği tir tir titreyen genç kız, günlerdir âdeta dilsiz bir hayvan gibi anne babasının peşinde dolanıp duruyor; o iri gözlerini her an onların yüzüne dikip neler olup bittiğini anlamaya çalışıyordu, fakat onlar ona hiçbir şey anlatmıyordu.

Bu arada yine bir ikindi vaktinde, nehir kıyısında balık avla-

makla meşgul olan Pratap, muzip bir ifadeyle, "Su, duyduğuma göre sana bir damat bulmuşlar… Evlenmek için Kalküta'ya gidiyormuşsun, doğru mu? Bak, oralara gidince bizi unutma sakın!" dedi ve yüzünü nehre dönüp oltasını izlemeye koyuldu.

Subha, okla yaralanmış bir ceylan gibi acı dolu gözlerini avcısına çevirip, "Sana ne zararım oldu da beni yaraladın?" dercesine Pratap'a bakıp durdu. O gün ağacın altında oturmadı. O sırada babası Vanikanta oturmuş nargile içiyordu. Subha gidip babasının ayaklarının dibine çöktü ve yüzüne bakarak sessizce ağlamaya başladı. Kızını teselli etmeye çalışan babanın da solgun yanaklarından iki damla gözyaşı süzüldü.

Ertesi gün Kalküta'ya yola çıkılacaktı. Subha, dilsiz arkadaşlarıyla vedalaşmak için ahıra gitti. Onları kendi elleriyle besledi, boyunlarına sarıldı ve o iri gözlerini onların gözlerine dikip içinden geldiğince onlarla uzun uzun dertleşti; sicim gibi yaşlar yanaklarından süzülerek akıyordu.

O gece Şukla Dvadashi[3] gecesiydi. Subha odasından çıktı ve her zaman yürüdüğü o toprak yoldan geçip, o çok iyi bildiği nehir kıyısındaki toprak rıhtımın çimleri üzerine yüzükoyun kapandı. Sanki tüm insanlığın o dilsiz Toprak Ana'sını iki koluyla kucaklayarak, "Anne, beni bırakma! Sana sarıldığım gibi sen de beni kollarınla sıkıca kucakla, ne olur beni başka bir yere götürmelerine izin verme." diye haykırmak istiyordu.

(6)

Bir gün Kalküta'da kiralık bir evde, annesi Subhaşini'yi son derece özenle giydirip tepeden tırnağa süsledi. Saçlarını sıkıca tarayıp arkaya topladı, topuzuna yaldızlı kurdeleler doladı. Kızı, mücevherlerle öyle donattı ki onun kendine has güzelliğini âdeta yok etmek için elinden geleni yaptı. Subha'nın ise gözlerinden sicim gibi yaşlar akıyordu. Gözleri şişip kızaracak diye endişe-

[3] Hindu Ay takviminde ayın aydınlık yarısının on ikinci günü ve gecesi. Ayın dolunaya doğru büyüdüğü, uğurlu ve bereketli kabul edilen on beş günlük dönem. (ç.n.)

lenen annesi, önce dil dökerek onu sakinleştirmeye çalıştı. Bu fayda etmeyince onu sertçe azarladı, ama genç kızın gözyaşları bu azarlamalara hiç aldırış etmedi.

O gün damat adayı, birkaç akrabasıyla birlikte kızı görmeye geldi. Kızın anne babası endişe içindeydiler ve tir tir titriyorlardı. Sanki karşılarındaki adamlar, kurbanlık hayvanlarını teftiş etmeye gelmiş tanrıların ta kendisiydi. Evin bir odasındaki kız, daha da azarlanıp gözyaşlarının daha da şiddetlenmesine neden olunduktan sonra, kendisini inceleyecek olan müfettişlerin huzuruna gönderildi.

Görücüler kızı baştan ayağa süzüp inceledikten sonra, "Pekâlâ, fena değil." dediler.

Özellikle genç kızın ağladığını gördüklerinde, hassas bir kalbe sahip olduğuna, o kalbin dert duyarlılığı taşıdığına hükmettiler ve hemen o soğuk hesabı yaptılar: Bugün anne babasından ayrılma düşüncesiyle bu kadar kederlenen o hassas kalbin, bundan sonra onların hizmetinde olacağı ve onlar için de aynı duyarlılığı göstereceği sonucunu çıkardılar. Tıpkı bir istiridyenin içindeki inciler gibi, genç kızın gözyaşları tek başına onun değerini artırmaya yetti; başka kimsenin onun adına bir tek kelime bile söylemesine gerek kalmadı.

Burçların uyumu tespit edildikten sonra, uğurlu sayılan saatte Subha'nın evlilik merasimi gerçekleştirildi.

Dilsiz kızlarını yabancı ellerin insafına teslim eden anne baba, köylerine döndüler; böylece, hem kast içindeki saygınlıklarını hem de ahiret hayatlarını kurtarmış oldular!

Subha'nın kocası batı eyaletlerinin birinde memur olarak çalışıyordu ve düğünden kısa bir süre sonra gelini de yanına alarak görev yerine döndü.

Bir hafta geçmeden, koca evindeki herkes gelinin dilsiz olduğunu öğrendi. Fakat bunda genç kızın suçu olmadığını; onun kimseyi kandırmadığını hiçbiri idrak edemedi. Aslında onun kocaman gözleri, daha ilk günden her şeyi apaçık söylemişti ama orada bu dilden anlayan kimse yoktu. Şimdi kızcağız çaresizce etrafına bakınıyor fakat içindekileri ifade edecek bir yol bulamı-

yordu. O dilsizin dilini anlayan, onu doğduğundan beri tanıyan aşina yüzlerin hiçbiri yanında yoktu. Genç kızın ezelden beri suskun olan yüreğinin derinliklerinde, sonsuz ve sessiz bir hıçkırık yankılanıyor ve bunu Tanrı'dan başka kimse duyamıyordu.

Çok geçmeden kocası, bu kez bizzat kendi gözleriyle iyice görüp, kulaklarıyla duyduğu konuşabilen bir kızla yeniden evlendi.

AÇ TAŞLAR

Akrabalarım ve ben, Puja[1] Bayramı tatilinde ülkenin çeşitli bölgelerinde gerçekleştirdiğimiz bir geziden sonra Kalküta'ya dönerken trende bir beyle tanıştık. Giyim kuşamından batı eyaletlerinden bir Müslüman olduğunu sanmıştım. Ama konuşmalarını duyunca kafam allak bullak oldu. Dünyada olup biten her şey hakkında öyle engin bir bilgiye sahip görünüyordu ki sanırsınız dünyanın yaratıcısı her işini onunla istişare ettikten sonra yapıyordu. Dünyada dönen dolapları ve o güne kadar gizli kapaklı ne olup bitmişse hepsini bir bir ortaya döküyordu. Rusların bu kadar ilerlemesinden tutun da İngilizlerin gizli planlarına, yerli yöneticilerin ne dolaplar çevirdiklerine kadar her şeyi anlatıyordu. Tüm bunlardan habersiz olan bizler ise şaşkınlık içinde anlattıklarını dinleyip durduk. Yeni tanıştığımız konuşmacı hafifçe tebessüm ederek konuşmasının arasında şu cümleyi kurdu: *There happen more things in heaven and earth, Horatio, than are reported in your newspapers.* Yani "Horatio, gökte ve yeryüzünde senin gazetelerinde yazılanlardan çok daha fazla şey olup bitiyor."

Biz, evlerimizden ilk kez ayrılıp bu kadar uzağa giden gençlerdik. Bu yüzden tanıştığımız o adamın tavırları ve sıra dışı üslubu bizde hayranlık yaratmıştı. Konuşulan her konuda, bir ilinti kurup kâh bilimden bahsediyor, kâh Veda metinlerine yorumlar yapıyor, kâh durup dururken Farsça beyitler okuyordu. Bilim, Veda metinleri veya Farsça; bu diller ve bilimlerle hiç

[1] Durga Puja, Hindu tanrıçası Durga'nın iblis Mahishasura'yı yenmesini ve iyiliğin kötülüğe karşı zaferini kutlayan, özellikle Batı Bengal, Hindistan ve Nepal'de eylül/ekim aylarında kutlanan bir festivaldir. (ç.n.)

ilgimiz olmadığı için karşımızda konuşan kişiye duyduğumuz hayranlık ve saygı gitgide artmaktaydı. Hatta teozofi felsefesine meraklı olan akrabam, yol arkadaşımızın doğaüstü bir güce veya mucizevi bir manyetizmaya ya da tanrısal bir yeti veya astral bir bedene sahip olduğuna iyice inanmaya başlamıştı. O sıra dışı adamın, sıradan konuşmalarını bile âdeta kutsal bir huşu içinde ve büyülenmiş bir edayla dinliyor, bir yandan da sessizce notlar alıyordu. Adamın takındığı tavırdan anladığım kadarıyla, o da bu aşırı hayranlığın farkındaydı ve içten içe mutlu oluyordu.

Tren ray değişimi noktasına geldiğinde bekleme salonunda oturup diğer trenin geçmesini beklemeye başladık. Saat gece on sularıydı. Bu arada, yoldaki bir aksaklık yüzünden beklenen trenin uzun bir süre gecikeceği haberi geldi. Bu yüzden bankın üzerine battaniyemi serip biraz uyumaya niyetlenmiştim ki o sıra dışı arkadaşımız aşağıda aktaracağım hikâyeyi anlatmaya başladı. O gece gözüme bir damla uyku girmedi.

"Devlet yönetimi konusunda bazı fikir ayrılıklarından dolayı Cunagarh'taki işimden ayrılıp Haydarabad Nizamı'nın resmi birimlerinde göreve başladığımda, genç ve güçlü bir adam olduğum için beni pamuk vergisi tahsilatçısı olarak Bariç'e gönderdiler.

Bariç büyüleyici bir yerdi. Issız dağın eteklerindeki ormanların arasından süzülerek gelen Şusta Nehri ki bu isim, Sanskritçedeki Svaçhatoya yani 'berrak su' kelimesinin bozulmuş bir hâlidir, usta bir dansçı gibi her adımda kıvrılarak, dans ederek hızlı bir şekilde akıp gidiyordu. Nehrin kıyısından yukarıya doğru çıkan yüz elli basamaklı bir merdiven dizisinin başında, kireç taşından yapılmış görkemli bir saray, dağın eteğinde tek ve tenha bir şekilde tüm heybetiyle ayakta durmaktaydı. Yakınlarda hiçbir yerleşim yeri yoktu. Bariç pamuk hali ve köyleri buradan epeyce uzakta bir yerdeydi.

Yaklaşık iki yüz elli yıl önce ikinci Mahmut Şah, keyif sürmek için bu ıssız yere böyle bir saray yaptırmış. O zamanlar sarayın hamamındaki fıskiyelerden gül kokulu sular fışkırmaktaymış. Fıskiyelerin etrafa serpiştirdiği su damlalarıyla serinleyen

mermer tahtların üzerine oturan İran güzelleri, yıkanmadan önce çıplak ayaklarını şeffaf suyun içine sokarak saçlarını dağıtır, kucaklarına aldıkları sitarlarıyla aşk gazelleri okurlarmış.

Artık ne o fıskiyeler kaldı ne o şarkı sesleri ne de o bembeyaz mermerlerde yürürken sütbeyaz ayakların çıkardığı mest edici sesler duyulmaktadır. Şimdi yapayalnız ayakta duran o ıssız saray, yalnız ve kimsesiz bir vergi memurunun aşırı büyük ve bomboş ikametgâhı olmuştu. Ama bizim kısmın kıdemli memuru Karima, orada konaklamamam konusunda beni defalarca uyarmıştı. "İsterseniz gündüz kalın, ama geceyi asla orada geçirmeyin." diye tembihlemişti. Söylediklerini gülerek geçiştirmiştim. Hizmetçiler de, akşama kadar orada çalışabileceklerini ama geceyi asla o sarayda geçirmeyeceklerini söylemiştiler. Ben de onlara, "Peki, nasıl isterseniz öyle olsun." demiştim. Oranın o kadar adı çıkmış ki hırsızlar bile geceyi orada geçirmeye korkarlarmış.

Oraya ilk girdiğimde, bu terk edilmiş taş sarayın ıssızlığı, dehşetli ağır bir yük gibi yüreğime çökmüştü. Bu yüzden mümkün olduğunca devamlı dışarıda çalışıyor, oraya sadece yorgun bedenimi dinlendirmek ve uyumak için dönüyordum.

Ama bir hafta geçmeden sarayın sarhoş edici çekim gücü beni çepeçevre kuşatmış gibiydi. O kuşatılmışlığımı ifade etmek de insanları buna inandırmak da çok zor. Saray sanki canlı bir varlıkmış gibi, beni gitgide sarıp sarmalayıp içine çekiyor ve içindeki o büyüleyici özle yavaş yavaş sindiriyordu.

Belki bu süreç, oraya ilk adım atışımla başlamıştı. Ama bunun başladığını ilk kez bilinçli olarak deneyimlediğim günü çok iyi anımsıyorum.

Yaz aylarının başıydı ve o dönem piyasa durgundu, yapacak pek fazla işim yoktu. Gün batımından hemen önce, nehre inen geniş basamakların en alt basamağında şezlonga uzanmış dinleniyordum. O aylarda Şusta Nehri zayıflamış, suları çekilmişti. Nehrin karşı kıyısında büyük bir kumluk ortaya çıkmıştı ve güneşin öğlen sonrası ışıklarıyla rengârenk görünüyordu. Bu kıyıda, iskele basamaklarının altındaki sığ suyun içinde çakıl taşları parlıyordu. O gün hiç rüzgâr yoktu. Yakındaki dağda